

PedroCanο

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

MEDITERRANEAN

MEDITERRANEOΣ

Επιμέλεια καταλόγου

Πολυξένη Αδάμ-Βελένη
Ευαγγελία Στεφανή
Ουρανία Πάλλη

Γραφιστική επιμέλεια

loopoSTUDiO-Ομάδα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Εκτύπωση

Copy City

Catalog Editor

Polyxeni Adam-Veleni
Evangelia Stefani
Ourania Palli

Graphic Design

loopoSTUDiO-Architects

Print

Copy City

Εκδόσεις Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης
Αριθμός σειράς 24

www.amth.gr

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF THESSALONIKI

FUNDACIÓN CAJAMURCIA

FUNDACIÓN/
PEDRO CANO/
BLANCA/

ISBN: 978-960-9621-16-8

PedroCano

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

MEDITERRANEAN

MEDITERRANEOS

Συντελεστές της έκθεσης Exhibition credits

Πολυξένη Αδάμ-Βελένη, Διευθύντρια, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης
Ευαγγελία Στεφανή, Προϊσταμένη Τμήματος Μουσειογραφικών Μελετών και Καλλιτεχνικού Σχεδιασμού Εκθέσεων, AMΘ
Ελευθερία Ακριβοπούλου, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος, AMΘ
Ουρανία Πάλλη, Αρχαιολόγος, AMΘ
Γιώργος Τσεκμές, Αρχιτέκτων Μηχανικός, AMΘ
Raquel Vázquez-Dodero, *Fundación Pedro Cano*
Αγνή Αποστολίδου, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος, AMΘ
Έφη Ιωαννίδου, Διοικητικός, AMΘ
Ελπίδα Μαυροβίτου, Εργοδηγός-Σχεδιάστρια, AMΘ
Στέλιος Καραμπίκας, Αρχιτεχνίτης, AMΘ
Χρήστος Πλιάκος, Αρχιτεχνίτης, AMΘ

Μεταφράσεις

Θεόδωρος Παπακώστας
Raquel Vázquez-Dodero
Μάριος Παπαδόπουλος

Εκτυπώσεις

Δήνεα Ε.Π.Ε.

Polyxeni Adam-Veleni, *Director, Archaeological Museum of Thessaloniki*
Evangelia Stefani, *Head of the Department of Museographic Studies and Artistic Planning of Exhibitions, AMTh*
Eleftheria Akriopoulou, *Archaeologist-Museologist, AMTh*
Ourania Palli, *Archaeologist, AMTh*
Raquel Vázquez-Dodero, *Fundación Pedro Cano*
Giorgos Tsekmes, *Architect Engineer, AMTh*
Agni Apostolidou, *Archaeologist-Museologist, AMTh*
Efi Ioannidou, *Administration Staff, AMTh*
Elpida Mavrovitou, *Gaffer-Designer, AMTh*
Stelios Karambikas, *Foreman, AMTh*
Christos Pliakos, *Foreman, AMTh*

Translation of texts

Theodoros Papakostas
Raquel Vázquez-Dodero
Marios Papadopoulos

Printing

Dinea Ltd

Κατάλογος έκθεσης Exhibition catalogue Catálogo de la exposición

18/6- 19/10/2014

Pedro Cano
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ
MEDITERRANEAN
MEDITERRANEOS

Προλεγόμενα

Ιστορικοί τόποι και πόλεις της Μεσογείου μέσα από τα έργα του Pedro Cano μετουσιώνονται σε εικόνες μαγικές που μιλούν, ψιθυρίζουν, αποκαλύπτουν κρυμμένα μυστικά, αδιόρατες πτυχές ζωής, ανεπαίσθητους ήχους και αρώματα, μουρμουρίζουν το άφατο. Ιστορίες και αντικείμενα επανέρχονται ως θεματικές ενότητες σε ποικίλες παραλλαγές πανομοιότυπες, αλλά συνάμα κι απολύτως διαφορετικές και σε κάθε περίπτωση ιδιαίτερα ανθρώπινες. Το φως διεισδύει στο χρώμα των έργων του και του προσδίνει μια ντροπαλή διαφάνεια που ξεσκεπάζει το αδιόρατο. Τα σχήματα και οι φόρμες διαλύονται στην υπερβατικότητα του φωτός και στη λάμψη του στιγμιαίου. Ο κόσμος της Μεσογείου ιδωμένος μέσα από τις χρωστικές του Pedro Cano φαντάζει ονειρικός και ανέγγιχτος από τον χρόνο.

Η περιοδική έκθεση «IX Μεσόγειος» με έργα του Pedro Cano ταιριάζει ιδανικά με την κύρια περιοδική έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης για το 2014 «Η Ευρώπη της Ελλάδας. Αποικίες και νομίσματα μέσα από τη συλλογή της Alpha Bank». Λειτουργεί παραπληρωματικά και βαίνει παράλληλα με αυτήν, προβάλλοντας ταυτόχρονα τη δική της δυναμική μέσα από τον εικαστικό πλούτο της, τη μυστηριακή πολυπλοκότητα αλλά και την διαυγή απλότητα των εικόνων της.

Στη λεκάνη της Μεσογείου όπου δραστηριοποιήθηκαν πολυμήχανοι Έλληνες ταξιδευτές, έμποροι, λόγιοι και τυχοδιώκτες, εκεί όπου άφησαν ανεξίτηλα τα σημάδια τους, διατηρούνται ακόμη ζώντα κύτταρα αρχαιοελληνικού

Prólogo

A través de las obras de Pedro Cano, lugares históricos y ciudades del Mediterráneo transformadas en imágenes mágicas parlantes, nos susurran y revelan secretos ocultos, aspectos sutiles de la vida, sonidos sutiles y aromas, murmurando lo inefable. Son historias y objetos notablemente humanos, muy diferentes en cada caso. En ellas, la luz atraviesa el color y otorga una tímida transparencia que desvela lo invisible. Las formas se disuelven en la trascendencia de la luz y el brillo de lo instantáneo. En la paleta de color de Pedro Cano el Mediterráneo parece una ensueño ajena al paso del tiempo.

La exposición temporal “IX Mediterráneos”, con obras de Pedro Cano, encaja perfectamente en el discurso expositivo de la muestra principal de 2014 del Museo Arqueológico de Tesalónica: “La Europa de Grecia. Colonias y monedas griegas a través de la colección Alpha Bank”, y actúa como un complemento suyo, al que discurre paralelo, proyectando su propia dinámica a través de su prosperidad artística, su misteriosa complejidad y la lúcida simplicidad de sus imágenes.

En la cuenca del Mediterráneo permanecen las huellas de los marinos griegos, los comerciantes, los estudiosos y los aventureros, como marcas indelebles que mantienen viva la cultura griega antigua y siguen fascinando a los artistas contemporáneos.

Las imágenes del Mediterráneo en las obras de Pedro Cano son la prueba de la memoria colectiva y de la afición por aquella bellísima

Prolegomena

Through Pedro Cano's creations, historical sites and cities of the Mediterranean Sea transubstantiated into magical images that speak, whisper and reveal hidden secrets and show imperceptible aspects of life, subtle sounds and aromas muttering the unsaid. Stories and objects, totally different, but in each case notably human, revert as thematic units into various identical versions. Here, the light penetrates the color and imparts a shy transparency unveiling the invisible. The shapes and the forms are dissolved in the transcendence of the light and the radiance of the instantaneous. In the color palette of Pedro Cano, the Mediterranean world seems dreamy and untouched by the time.

Our new touring exhibition entitled “IX Mediterranean”, with works by Pedro Cano, fits perfectly to the main temporary exhibition “Europe Greek Colonies and coins from the collection of Alpha Bank” of the Archaeological Museum of Thessaloniki, Greece in 2014. It acts as a complement and goes in parallel with the last, while it is projecting its own dynamic through the artistic prosperity, the mysterious complexity and the lucid simplicity of its images.

In the Mediterranean basin, where ingenious Greek seafarers, merchants, scholars and adventurers have been activated and left their indelible marks, the cells of the ancient Greek culture are retained vivid and, through their charming remnants, fascinate the contemporary artists. Respectively, the images of the

πολιτισμού που μέσα από τα γοητευτικά τους κατάλοιπα σαγηνεύουν σύγχρονους δημιουργούς. Κι οι εικόνες της Μεσογείου στα έργα του Pedro Cano είναι αυθεντικά τεκμήρια συλλογικής μνήμης κι άδολη μύηση στην όμορφη παλαιότητα του διηνεκούς, του άχρονου, του παντοτινού.

Ευχαριστίες πολλές οφείλονται στους συνεργάτες μου για το μοίρασμα του κοινού οράματος για ένα Μουσείο που αφούγκραζεται τον παλμό της εποχής του και αναδεικνύει τη διαχρονικότητα των τεχνών, στους σταθερούς υποστηρικτές μας το Σωματείο των Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης, στον φίλο αρχαιολόγο Massimo Vitti για τη συμβολή του στην ανακάλυψη του κόσμου του Pedro Cano, στο Fundación Pedro Cano και στο Fundación Cajamurcia για την όλη προσφορά στη διεξαγωγή της έκθεσης, αλλά κυρίως στον ίδιο τον καλλιτέχνη για τη μεγαλοσύνη του να μας εμπιστευθεί το εικαστικό του σύμπαν, αποδεικνύοντας εμπράγματα την αγάπη και τον σεβασμό του στα επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού που στιγμάτισαν και καθόρισαν με τελεσίδικο και μοναδικό τρόπο την όλη εξέλιξη της ιστορίας στη Μεσόγειο.

edad en que se perpetuaron lo intemporal y lo eterno.

Debo dar las gracias a mis colegas por compartir esta visión común de un museo que siente el pulso de los tiempos y pone de manifiesto la atemporalidad del arte. Gracias también a la Asociación de Amigos del Museo Arqueológico de Tesalónica y al amigo arqueólogo Massimo Vitti, por su contribución al descubrimiento del mundo de Pedro Cano. Gracias a la Fundación Pedro Cano y a la Fundación Cajamurcia por hacer posible la exposición, y sobre todo, gracias a la generosidad del artista, que nos abre su universo creador revelando su amor y respeto por esa cultura griega que marcó y definió de forma única y definitiva la historia del Mediterráneo.

Mediterranean in the works of Pedro Cano are authentic presumptions of collective memory and guileless initiation into the beautiful age of the perpetuity of the timeless and the eternal.

Many thanks should be given to my colleagues for sharing the common vision of a museum that listens to the pulse of the times and highlights the timelessness of art, to our constant supporters of the Association of Friends of the Archaeological Museum of Thessaloniki, to the friend archaeologist Massimo Vitti for the contribution to the discovery of the world of Pedro Cano, to the Fundación Pedro Cano and Fundación Cajamurcia for the whole supply to carry out the exhibition, and mainly, to the artist himself for his greatness to entrust us his artistic universe, proving in practice his love and respect for the achievements of Greek culture that marked and defined under a final and unique way the whole course of history in the Mediterranean.

Πολυξένη Αδάμ-Βελένη
Αρχαιολόγος-Θεατρολόγος
Διευθύντρια Αρχαιολογικού Μουσείου
Θεσσαλονίκης

Polyxeni Adam-Veleni
Arqueóloga-Teatróloga
Directora del Museo Arqueológico
de Tesalónica

Polyxeni Adam-Veleni
Archaeologist-Theatrorologist
Director of the Archaeological Museum
of Thessaloniki

Η Μεσόγειος του Pedro Cano
στο Αρχαιολογικό Μουσείο
Θεσσαλονίκης

Μεσόγειος θάλασσα, δρόμος, λιμάνια,
φύση, άνθρωποι, πολιτισμός.

Μεσόγειος είναι η αγκαλιά που μας ενώνει, η πιο φιλόξενη θάλασσα του κόσμου και μαζί ο τόπος που γέννησε μερικούς από τους μεγαλύτερους πολιτισμούς.

Τα έργα του Pedro Cano, με απίστευτη ευαισθησία, διεισδυτική και ιστορική ματιά, αποτυπώνουν σύμβολα, τόπους, μνημεία, μνήμες και σκηνές της καθημερινής ζωής. Έτοι, η Μεσόγειος ξεδιπλώνεται μπροστά μας ως ένα συναισθηματικό ταξίδι από λιμάνι σε λιμάνι, ως το διαχρονικό σκηνικό πολιτισμών του παρόντος και του παρελθόντος, ως χωνευτήρι ανθρώπων και παραδόσεων με διαφορετικές γλώσσες και θρησκείες.

Η έκθεση «ταξίδεύει» σε τρία νησιά, τη Μαγιόρκα την Πάτμο, τη Σικελία, και έξι πόλεις, την Αλεξάνδρεια, την Καρθαγένη, την Κωνσταντινούπολη, την Νάπολη, το Σπλιτ, και τη Βενετία. Εννέα σύμβολα της Μεσογείου, εννέα θέσεις του μύθου.

Ένα μακρύ ταξίδι που πραγματώνεται με τη μαγική επίκληση της ακουαρέλας μέσα από το φίλτρο της προσωπικής εμπειρίας και της μνήμης του Pedro Cano, γίνεται ταξίδι στον

El Mediterráneo de Pedro Cano
en el Museo Arqueológico
de Tesalónica

Mar Mediterráneo, rutas, puertos, na-
turaleza, gente, cultura.

El Mediterráneo es el abrazo que nos une a todos, el mar más acogedor del mundo y el lugar que vio nacer a grandes civilizaciones.

El trabajo de Pedro Cano, con excepcional sensibilidad y visión histórica, pinta símbolos, lugares, monumentos, recuerdos y escenas de la vida diaria. De este modo, el Mediterráneo se despliega ante nosotros como un viaje emocional de puerto a puerto, como una escena teatral de culturas pasadas y presentes detenida en el tiempo, como un crisol de gentes y tradiciones de diferentes lenguajes y religiones.

La exposición "viaja" a Alejandría, Cartagena, Estambul, Nápoles, Split, Venecia... nueve símbolos mediterráneos, nueve lugares míticos.

Un largo viaje que tiene lugar con la invocación mágica de las acuarelas a través del filtro de la experiencia personal de Pedro Cano, donde sus recuerdos se convierten en un viaje a la cultura mediterránea y sus pinturas en el hilo que ofrece el artista por el laberinto imaginario de una historia impresionante.

The Mediterranean of Pedro Cano
in the Archaeological Museum
of Thessaloniki

Mediterranean sea, routes, ports, na-
ture, people, culture.

The Mediterranean is the hug that brings us together, the world's most hospitable sea and the place that gave birth to the greatest civilizations.

Pedro Cano's work, with exceptional sensitivity and historical insight, depicts symbols, places, monuments, memories and scenes of daily life. Thus the Mediterranean unfolds in front of us, like an emotional journey from port to port, like a timeless theatrical scene of present and past cultures, like a crucible of peoples and traditions with different languages and religions.

The exhibition "travels" to three islands, Mallorca, Patmos, Sicily, and six cities, Alexandria, Carthagena, Istanbul, Naples, Split and Venice. Nine Mediterranean symbols, nine mythical sites.

A long journey taking place with the magic invocation of watercolours through the filter of Pedro Cano's personal experience and memory becomes a journey to the culture of the Mediterranean and his paintings become the thread offered by the artist in an imaginary labyrinth of an imposing story.

πολιτισμό της Μεσογείου και οι πίνακες το νήμα που μας χαρίζει ο ζωγράφος στον φανταστικό λαβύρινθο μιας υποβλητικής ιστορίας.

Οι τόποι απεικονίζονται από τον Pedro Cano φευγαλέοι, με μια αύρα αιωνιότητας, διαποτισμένοι με φως που διαθλάται σε αντικατοπτρισμούς. Η επιλογή του καλλιτέχνη ήταν να περιγράψει τον καθένα από αυτούς με αναφορές όχι μόνο στην πολιτιστική κληρονομιά των πολιτισμών της Μεσογείου, αλλά και συχνά συλλαμβάνοντας νέες πτυχές και ασυνήθιστες προεκτάσεις. Τα έργα του μας φέρνουν ξανά στο νου τα λόγια του Fernand Braudel «...στη Μεσόγειο κάθε κόλπος είναι μια μικρή πατρίδα και, μόνος του, ένας πολύπλοκος κόσμος».

Η έκθεση «IX Μεσόγειος» του Pedro Cano παρουσιάζεται στο ΑΜΘ ως παράλληλη εκδήλωση της κεντρικής περιοδικής έκθεσης για το 2014-15 «Η Ευρώπη της Ελλάδος. Αποικίες και νομίσματα από τη συλλογή της Alpha Bank» και ελπίζουμε ότι προσφέρει μια διαφορετική, εξίσου γοητευτική, ματιά στον μεσογειακό πολιτισμό.

Pedro Cano pinta lugares escurridizos y les da un aura de eternidad, atravesados por una luz filtrada por espejismos. El artista describe cada lugar no simplemente mencionando la herencia cultural de las civilizaciones mediterráneas, sino también capturando nuevos aspectos y extensiones desusadas. Sus piezas traen a la mente las palabras de Fernand Braudel "...en el Mediterráneo, cada golfo es una pequeña patria y es en sí mismo un complejo mundo".

La exposición "IX Mediterráneos" de Pedro Cano se presenta en el Museo Arqueológico de Tesalónica como una muestra paralela a la exposición principal de la temporada 2014-15, "La Europa de Grecia. Colonias y monedas de la colección Alpha Bank", y esperamos que ofrezca una visión distinta pero igualmente fascinante de la cultura mediterránea.

Pedro Cano depicts elusive places, with an aura of eternity, permeated with light refracted into mirages. The artist chooses to describe each of them not merely by mentioning the cultural heritage of Mediterranean civilizations, but also capturing new aspects and unusual extensions. His artworks bring to mind the words of Fernand Braudel "...in the Mediterranean, every gulf is a small homeland and by itself a complex world".

The exhibition "IX Mediterranean" by Pedro Cano is presented at the A.M.Th. as a parallel exhibition of the main temporary exhibition of 2014-2015 "The Europe of Greece. Colonies and coins from the Alpha Bank collection" and we hope it will offer a different, but equally fascinating, view on Mediterranean culture.

Ευαγγελία Στεφανή
Αρχαιολόγος

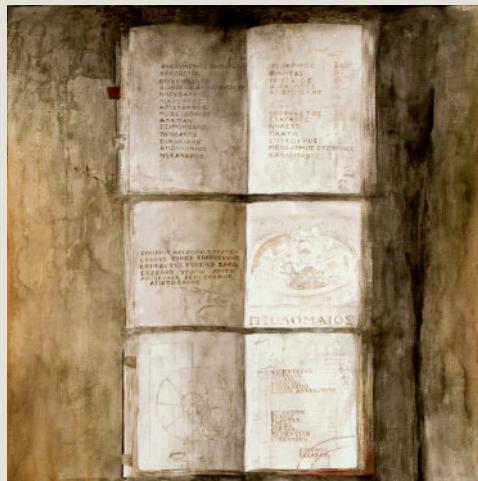
Evangelia Stefani
Arqueóloga

Evangelia Stefani
Archaeologist

Αλεξάνδρεια Alejandría

Την πρώτη φορά που επισκέφθηκα την Αλεξάνδρεια δεν μπορούσα να αποκτήσω καθαρή εικόνα για το τι είδους πόλη ήταν ή είχε υπάρξει. Παρά ταύτα μπορούσα να νιώσω την έντονη σχέση που είχε κρατήσει με την Ελλάδα. Μπορούσα να φάω και να πιω χρησιμοποιώντας τα λίγα ελληνικά μου και το σημαντικότερο, έμεινα έκπληκτος όταν έμαθα ότι υπήρχε καθημερινή σύνδεση με το Ηράκλειο, την πρωτεύουσα της Κρήτης, που δυστυχώς διακόπηκε λίγο καιρό μετά. Όταν άρχισα να σκέφτομαι πώς να παρουσιάσω την πόλη της Αλεξάνδρειας, η πρώτη εικόνα που μου ήρθε στο μυαλό ήταν βιβλία, παρότι στη θρυλική βιβλιοθήκη βιβλία δεν υπήρχαν. Δούλεψα με ανοιχτά βιβλία.

Πορτραίτα του Μεγάλου Αλεξάνδρου από αγάλματα και νομίσματα, ακόμη και από το μουσείο της Νάπολης.

Χάρτες του λιμανιού και της πόλης, αντίγραφα παλιών λιθογραφιών όταν η Αλεξάνδρεια θύμιζε αμυδρά σταθμό καραβανιών. Υποθέσεις για τον διάσημο και θρυλικό Φάρο, του οποίου απομένει μόνο μια απεικόνιση σε ένα μυστηρώδες ψηφιδωτό στη Λιβύη.

Τμήματα των ονομάτων των επιστημόνων και λογίων, που έκαναν τη χαμένη βιβλιοθήκη

La primera vez que visité Alejandría no pude hacerme una idea precisa de qué tipo de ciudad era o fue. Sí sentí el enorme contacto que había mantenido con Grecia. Pude comer y beber usando mi precario griego y sobre todo me entusiasmó saber que había un viaje diario a Heraklion, la capital de Creta, que desafortunadamente suspenderían poco después. Cuando empecé a pensar en cómo representar la ciudad de Alejandro, la primera imagen que me vino a la cabeza fueron los libros, aunque en la mítica biblioteca el libro aun no existía. Con libros abiertos he trabajado.

Retratos de Alejandro Magno sacados de mármoles y monedas, e incluso del mosaico del museo de Nápoles.

Mapas del puerto y de la ciudad, copias de viejos grabados, cuando Alejandría aun tenía un aspecto de parada de caravanas. Hipótesis del famoso y legendario faro del cual solo queda una imagen creíble dentro de un misterioso mosaico en Libia.

Parte de los nombres de los científicos y literatos que hicieron grande la biblioteca desaparecida; y signos, cifras y letras pertenecientes a viejos alfabetos que todavía hoy nos permiten comunicar a través de diversas lenguas.

The first time I visited Alexandria I could not get a clear idea of what kind of city it was or had been. I could feel, however, the strong relation that it had kept with Greece. I could eat and drink using my precarious Greek and, most of all, I was thrilled to know that there was a daily trip to Heraklion, the Capital of Crete, which unfortunately was suspended shortly thereafter. When I started thinking about how to present the city of Alexandria, the first image that came to my mind were books, even though, in the legendary library, the book did not yet exist. I have worked with open books.

Portraits of Alexander the Great taken from statues and coins, and also from the mosaics at the Naples museum of art.

Maps of the port and the city, copies of old engravings, when Alexandria still vaguely resembled a caravan park. Assumptions of the famous and legendary lighthouse, of which there remains only a likely depiction in a mysterious mosaic in Libya. Parts of the names of scientists and scholars, who made the lost library great, and the symbols, numbers and letters belonging to old alphabets that still today enable us to communicate through different languages.

τρανή, και τα σύμβολα, οι αριθμοί και τα γράμματα από παλιά αλφάριθμη που μέχρι σήμερα μας βοηθούν να επικοινωνούμε σε διαφορετικές γλώσσες.

Το μεγαλύτερο μέρος του υλικού προήλθε από το δεύτερο ταξίδι μου στην Αλεξάνδρεια, με τη νέα βιβλιοθήκη να είναι γεννήτορας ιδεών και προτάσεων. Σαν μια τεράστια καρδιά στην άλλη άκρη της Μεσογείου, μια καρδιά που μας προσμένει.

Επιπλέον, η πόλη άρχισε να ανοίγεται ξανά και να συναντά την κοσμοπολίτικη οικουμένη του «Αλεξανδρινού Κουαρτέτου» του Lawrence Durrell.

Είναι συγκλονιστικό να επισκεφτείς το σπίτι του Καβάφη, ή να πιείς ένα καφέ στου Παστρούδη, όπως κάποτε ο Durrell, και μετά να κατέβεις στην Corniche, τόσο κοντά στη θάλασσα που νομίζεις ότι το νερό θα ξεχειλίσει ανά πάσα στιγμή.

La mayor parte de este material es fruto de mi segundo viaje a Alejandría, y es que la nueva biblioteca es un generador de ideas y sugerencias. Es como un enorme corazón en la otra orilla del mediterráneo, que nos está esperando.

Además, la ciudad empieza a abrirse de nuevo y a volver a encontrar al mundo cosmopolita del cuarteto.

Es muy emocionante visitar la casa donde vivió Kavafis o tomar un café en Pastrudis, donde lo tomaba Durrell, y poco a poco bajar hasta la Corniche, tan abierta al mar que parece que el agua se va a desbordar de un momento a otro.

Most of this material comes from my second trip to Alexandria, and the new library is a generator of ideas and suggestions. It's like a huge heart on the other side of the Mediterranean, a heart that is waiting for us.

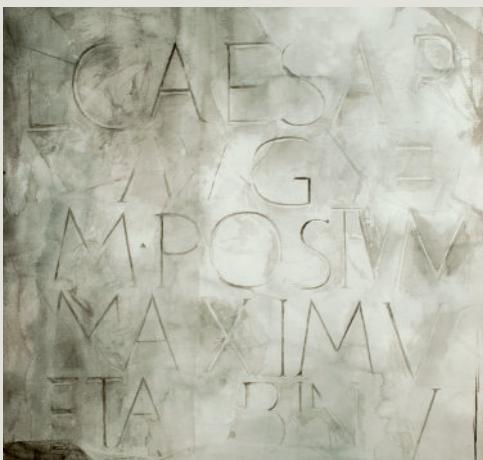
In addition, the city is starting to open up again, and meet once again the cosmopolitan world of the "Quartet."

It is very exciting to visit the house where Kayafis lived, or have a coffee at Pastroudis, where Durrell once did, and gradually descend down to the Corniche, so close to the sea that it looks like the water will overflow at any moment.

Καρθαγένη Cartagena

Στα μακρινά μας ταξίδια, μέρα και νύχτα, όταν τριάντα χρόνια πριν διασχίζαμε το Αιγαίο για να βρούμε ένα νησί με ένα όνομα που αδυνατούσαμε να προφέρουμε ή μια πόλη που όταν φτάναμε μας απογοήτευε οικτρά, πάντα βρίσκαμε φίλους. Αφού σε ρωτούσαν το όνομά σου και τη χώρα καταγωγής σου, θέλανε να μάθουν σε ποιο μέρος της Ισπανίας γεννήθηκες. Η Καρθαγένη ήταν πάντα πολύ βολική για μένα ως ιδιαίτερη πατρίδα. Οι κάτοικοι της θαλασσοπόροι και σχεδόν όλοι είχαν κάποιο φίλο ή συγγενή που είχε μπαρκάρει και σχεδόν πάντα έπιανε λιμάνι στην Καρθαγένη.

Κάθε φορά που γυρνώ σε αυτή την πόλη, χαίρομαι να τη βλέπω λίγο-λίγο να ανακτά την σπουδαιότητα που είχε κάποτε. Η αναστήλωση του θεάτρου ήρθε σαν σεισμός να αποκαλύψει στους κατοίκους της σε τι πανέμορφη πόλη ζουν.

Πάντα μου άρεσε. Για χρόνια, η συνύπαρξη στρατιωτικής αριστοκρατίας και φτωχολογιάς, και καμιά φορά η μιζέρια κάποιας γειτονιάς, σε εισάγει μονομιάς σε ένα μακρινό, λογοτεχνικό κόσμο, πάντα με τη βοήθεια της απέραντης, κρυστάλλινης θάλασσας.

En los largos viajes de día o de noche en los que hace treinta años cruzábamos el Egeo buscando una isla de nombre impronunciable o una ciudad que, llegando a ella, nos sumía en la más absoluta decepción, siempre se hacían amigos. Después de preguntarte como te llamabas y de qué país venías, querían saber en qué parte de España habías nacido. Cartagena me echó siempre una mano a la hora de la ubicación de mi tierra. Eran gente de mar y casi todos tenían o habían tenido a alguien cercano embarcado, y raramente no habían atracado en el puerto de Cartagena.

Cada vez que vuelvo a esta ciudad me siento feliz al observar cómo, poco a poco, va readquiriendo la gran importancia que tuvo en la Antigüedad. La recuperación del teatro ha sido como un terremoto que ha hecho ver a los cartageneros en qué maravilla de ciudad les ha tocado vivir.

Yo siempre la he querido y siempre me ha gustado. Hace años, la convivencia de la aristocracia del ejército con la pobreza, y a veces la miseria de alguno de sus barrios, te sumergía inmediatamente en un mundo literario y lejano, ayudado seguramente por el espejo inmenso del mar, las cervezas y los arroces del Bahía.

During the long voyages, by day or by night, in which thirty years ago we crossed the Aegean Sea looking for an island with an unpronounceable name, or a city that, once we arrived, would completely disappoint us, we always found some friends. After asking you your name or what country you came from, they wanted to know which part of Spain you were born in Cartagena was always helpful to me when it came to the location of my homeland. They were seafaring people, and almost all would have had some friend or relative embarked on a ship which rarely had not landed in the port of Cartagena.

Every time I come back to this city, I feel happy to see how, little by little, it is regaining the great importance it once had. The restoration of the theatre was like an earthquake that has revealed to its inhabitants what a wonderful city they live in.

I have always liked it. For years, the coexistence between military aristocracy and poverty, and sometimes the misery of some of its neighbourhoods, immediately immersed you into a far, literary world, definitely with the help of the immense glass-like sea.

Το άρωμα της Αγίας Λουκίας είναι μοναδικό, καθώς έφτανε η οσμή του ως το μπαλκόνι του σπιτιού μου τις μέρες που, πασαλειμμένα με ελαιόλαδο και πάπτικα, κρεμούσαμε τα ψάρια ανοιγμένα στον ήλιο να στεγνώσουν με τα πτερύγια πλεγμένα και, όταν στέγνωναν, ο πατέρας κι οι αδερφοί μου τα πουλούσαν στην Plaza de Blanca, τη γειτονιά των ψαράδων.

Το αλάτι είναι συνυφασμένο με την Καρθαγένη για αιώνες και λέγεται ότι ο γάρος της ήταν ένας από τους θησαυρούς που ήθελε να κερδίσει η πανίσχυρη Ρώμη όταν έφτασε στην πόλη.

Στους πίνακες συνυπάρχουν τόνοι και χταπόδια μαζί με ένα μικρό ομοίωμα του Θεάτρου, σαν μια ασπρόμαυρη σπαζοκεφαλιά που περιλαμβάνει επίσης τους λεπτούς εμπορικούς αμφορείς που μεταφέρονταν στη Ρώμη και όταν έσπαζαν, συσσωρεύονταν δίπλα στον Τίβερη, στην Αιώνια Πόλη, δημιουργώντας ένα τεχνητό λοφίσκο που ακόμη και σήμερα δίνει το όνομά του στην γειτονιά: Testaccio.

Tenían un aroma irreproducible, como único era el olor de Santa Lucía, del cual una pequeña muestra estaba en el terracito de mi casa los días en que, untados ligeramente con aceite de oliva y pimentón, los bonitos se secaban abiertos en canal y sujetos de aleta a ijada con las cañas de doble punta, para que mi padre y mis hermanos, una vez curados, los vendiesen en la plaza de Blanca, en el puesto de pescados y salazones.

Fue la sal un elemento vinculado desde hace siglos a Cartagena, y se dice que fue el garum uno de los tesoros que querían conquistar los poderosos romanos cuando llegaron a traición a la ciudad.

Hice convivir los atunes y los pulpos con una pequeña imagen del teatro, como en un rompecabezas en blanco y negro donde también están las ánforas delgadas, que llegaban a Roma y que cuando se rompián se amontonaban en la ciudad eterna junto al Tíber, creando un monte artificial que hoy da nombre al barrio donde se ubica, el Testaccio.

The scent of Saint Lucia was unique, the whiff of which reached the balcony of my house in the days when, lightly coated with olive oil and paprika, bonito fish was put out to dry, cut open from the throat and with the side fins tied to double-headed reeds, and that once dried, my father and my brothers would sell in Plaza de Blanca, the place of fishermen and fish curing.

Salt is an element that has been related to Cartagena for centuries, and it is said that garum had been one of the treasures that the powerful Romans aimed to conquer when they arrived in the city.

The paintings depict tunas and octopuses living together, along with a small image of the theatre, just like a black and white brainteaser which includes also the slim amphorae which were brought to Rome, and when these broke, they were piled up in the Eternal City near the Tiber, thus creating an artificial hill that today gives its name to the neighbourhood where it is located: Testaccio.

Κωνσταντινούπολη Estambul

Σαράντα χρόνια πριν, έφτασα στην Πόλη με το τραίνο. Ούτε επτακόσιες χιλιάδες κατόκους δεν είχε τότε, απέναντι στα δεκατρία εκατομμύρια του σήμερα.

Κοιμήθηκα σε ένα ξενώνα νέων όπου οι περισσότεροι ήταν Ινδοί. Ήταν νέοι Βρετανοί και Σκανδιναβοί, ταξιδεύοντας σε διώροφα λεωφορεία από την Άμστερνταμ στη Βομβάη σε αναζήτηση εκστατικών εμπειριών. Ερχόταν σε αντίθεση με το δικό μου ταξίδι, καθώς εγώ ήθελα να ανακαλύψω νέες κουλτούρες, κάτι που ακόμη με ταξιδεύει από το ένα μέρος στο άλλο, και που με οδήγησε πίσω στην Τουρκία πέντε ή έξι φορές.

Πολλές φορές αναρωτήθηκα πώς αυτή η αιμείλικτη πληθυσμιακή αύξηση δεν αλλοίωσε τον χαρακτήρα της Κωνσταντινούπολης. Ίσως χάρη στην Αγία Σοφία που είναι η καρδιά της πόλης και παρότι βρίσκεται στην Ασία, απλώνει ακόμη το χέρι στην Ευρώπη. Είναι στην πραγματικότητα η Δύση, και ιδιαίτερα η Ρώμη, που υπό τον Ιουστινιανό ανέγειρε το πιο μεγαλειώδες αρχιτεκτόνημα που σώζει η Κωνσταντινούπολη σήμερα, και που άθελά του έγινε

Hace cuarenta años llegué a esta ciudad en tren. Entonces sus habitantes no superaban los setecientos mil, a diferencia de los dieciocho millones de hoy.

Me alojé en un hostal para estudiantes donde la mayor parte de los huéspedes esperaban visado para la India. Eran jóvenes británicos y escandinavos que viajaban en autobuses de dos pisos desde Ámsterdam a Bombay buscando paraísos. Contrastaban con mi viaje hacia el descubrimiento de otras culturas, que todavía hoy me lleva de un lugar a otro, y que me hizo volver a Turquía en cinco o seis ocasiones.

Muchas veces me he preguntado cómo es posible que con este aumento demográfico imparable no haya desaparecido el carácter de la vieja Constantinópolis. Posiblemente lo deba a Santa Sofía, que es corazón de esta ciudad que está en Asia, pero que tiende una mano a Europa. Es precisamente Occidente, y concretamente Roma, quien levanta por orden de Justiniano la obra arquitectónicamente más intensa que hoy conserva Estambul, y que involuntariamente se convierte en el modelo a seguir de

Forty years ago, I arrived in this city by train. There were no more than seven hundred thousand inhabitants at the time, against the some thirteen million of today.

I slept at a youth hostel where most of the guests were waiting for their Indian visa. They were young British and Scandinavians, travelling in double-decker buses from Amsterdam to Bombay in search of rapturous experiences. This was quite a contrast to my own journey, which was aimed, instead, at discovering other cultures, which still brings me from place to place, and which has lead me back to Turkey on five or six occasions.

Many times I have wondered how this relentless increase in population has not affected Constantinople's character. Perhaps it is due to the Hagia Sophia, which is the heart of this city, and though it is in Asia, it still reaches out a hand to Europe. It is in fact the West, and specifically Rome, that under Justinian erected the most intense architectural work than Istanbul preserves today, and which unwittingly becomes a model for all subsequent religious

το μοντέλο για όλα τα επακόλουθα θρησκευτικά κτίσματα στην Ανατολή. Και κάποιοι λένε πως όταν κατακτήθηκε το παλαιό Βυζάντιο, ο αραβικός κόσμος μαγεύτηκε όχι τόσο από την Πόλη, όσο από το πνευματικό της κέντρο: την Αγία Σοφία. Το γιγάντιο κτήριο με τα πολύχρωμα μάρμαρα στο εσωτερικό και τον κεντρικό τρούλο χτισμένο από ελαφρά τούβλα σαν από ελαφρόπετρα, μοιάζει να αιωρείται ως δια μαγείας. Αρνήθηκα εν μέρει την ομορφιά του Βοσπόρου και τις αγορές του με μπαχάρια και χαλιά ανάκατα με ασημικά και πολύχρωμα μετάξια, και επικέντρωσα το ενδιαφέρον μου σε αυτή την χιλιετή περιοχή.

Πήρα έξι φύλλα χαρτί και ζωγράφισα την Αγία Σοφία, που έχει υπάρξει χριστιανικός ναός, μετά τζαμί και τώρα είναι ένα από τα πιο ενδιαφέροντα μουσεία στον κόσμο. Παρόλα αυτά, το πιο ενδιαφέρον για αυτό το μέρος είναι το γεγονός πως από τη γέννηση του Ισλάμ, έχει γίνει το πρότυπο για κάθε θρησκευτικό κτήριο στον μουσουλμανικό κόσμο.

toda la arquitectura religiosa posterior que se construye en el mundo oriental; y hay quien cuenta que en la conquista de la vieja Bizancio, el mundo árabe fue como hechizado por la atracción que ejercitaba no tanto Constantinopla, como su centro espiritual: Santa Sofía. El inmenso edificio cubierto de mármoles de colores en su interior, con la cúpula principal construida con unos ladrillos ligeros similares a la piedra pómez, y que tiene como por arte de magia su estructura flotando en el aire. He desechado parte de la belleza de la ciudad del Bósforo hecha de mercados, donde las especias y las alfombras se mezclan con la plata y las sedas de colores, y he centrado todo mi interés en este espacio milenario.

He compuesto con seis hojas de papel una imagen de Santa Sofía, que fue iglesia cristiana, más tarde mezquita, y hoy uno los museos más interesantes del mundo. Aunque lo realmente importante de esta construcción es que se ha convertido, desde la implantación del Islam, en el prototipo de toda la arquitectura religiosa del mundo mahometano.

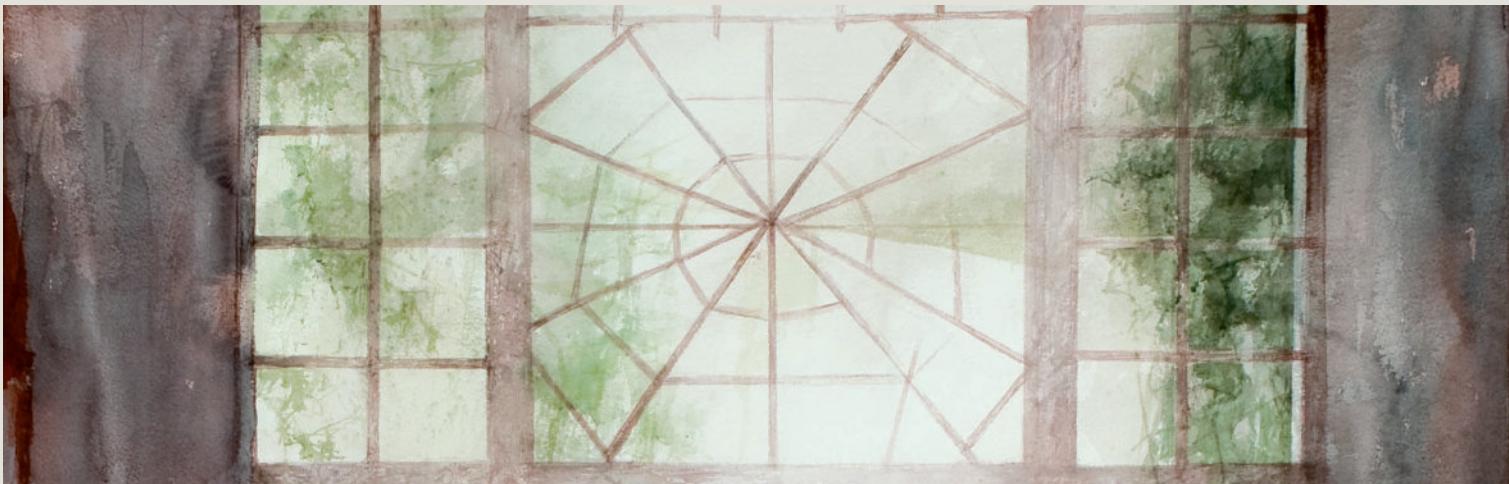
buildings built in the oriental world; and some say that, during the conquest of old Byzantium, the Arab world was captivated not so much by Constantinople, but by its spiritual centre: Hagia Sophia. The huge building lined with colourful marbles inside, with the main dome built on light bricks similar to pumice stone, seems to float in the air like magic. I refused part of the beauty of the Bosphorus, with its markets where spices and carpets are mixed with silver and colourful silks, and I concentrated all my interest on this millenary area instead.

I took six pieces of paper and composed a picture of Hagia Sophia, which has been a Christian church, then a mosque, and is now one of the most interesting museums in the world. Even though, what is really important about this place is the fact that it has become, since the founding of Islam, the prototype of all the religious buildings of the Muslim world.

Μαγιόρκα Mallorca

Υπάρχει μια Μεσόγειος που αγναντεύει τη θάλασσα και μια, που παρά την απόσταση από την ακτή, δέχεται τη λάμψη του νερού μέσα από μυστήριες, μακρινές αντανακλάσεις.

Από την Καρθουσιανή μονή της Βαλντεμόσσα (Valldemossa Cortuja), μπορείς να νιώσεις τα κύματα να βρυχώνται, ακόμη κι αν δεν βλέπεις τη θάλασσα από εκεί. Η μονή βρίσκεται μέσα στους λόφους, περικυκλωμένη από καλοδιατηρημένους κήπους. Στην καρδιά του μοναστηριού, μια αυλή μας θυμίζει ότι η Μαγιόρκα δεν είναι απλά ένα ναυτικό νησί: η γεωργία, όχι μόνο ως πηγή τροφής αλλά ως στολίδι που τρέφει το πνεύμα, είναι ο κύριος άξονας αυτού του απόμερου κήπου. Εδώ καλλιεργούνται ρόδα και πορτοκαλιές, μαζί με ευκαλύπτους και φαρμακευτικά φυτά, ως βάση των φαρμάκων που παρασκεύαζαν οι καρθουσιανοί μοναχοί στο παρελθόν.

Η ορθογώνια αυλή είναι στο κέντρο του μοναστηριού και κάποια παράθυρα ανοίγουν ως μεσάζοντες ανάμεσα στους τέσσερις

Hay un mediterráneo que lame el mar y otro que, aun estando más alejado, recibe la luz del agua a través de extraños reflejos a muchos kilómetros de la arena.

Estando en la Cartuja de Valldemossa se tiene la sensación de oír el romper de las olas. Aunque desde allí no se ve el mar. Este lugar se ubica entre colinas, rodeado de huertos con esmero cultivados. En el corazón de la cartuja, uno de sus patios nos recuerda que Mallorca no es sólo marinera: la agricultura entendida no solamente como fuente de alimentación, sino como ornamento que sustenta el espíritu, es el eje principal de este jardín interior. Aquí crecen rosales y naranjos, pero también eucaliptos y plantas medicinales que antaño eran la base de los remedios que preparaban los cartujos.

El patio rectangular está en el centro de un claustro y unas ventanas hacen de trámite entre los cuatro pasillos y los arboles del jardín. Las ventanas están protegidas, tienen celosías,

There is a Mediterranean overlooking the sea, and another that, despite its distance from the coast, receives the light of water through strange, distant reflections.

From the Valldemossa Cortuja, one can sense the roaring waves. Even if the sea is not visible from there. This Cortuja sits among the hills, surrounded by well-kept gardens. Set in the heart of the monastery, one of the courtyards reminds us that Majorca is not only a maritime island: agriculture, intended not only as a source of nourishment, but also as an ornament that feeds the spirit, is the main pivot of this secluded garden. Here roses and orange trees are cultivated, but also eucalyptus trees and medicinal plants, which were the basis of the drugs that Carthusian monks prepared in the past.

The rectangular courtyard is at the centre of the cloister and some windows serve as intermediaries between the four corridors and the trees of the garden. The windows are

διαδρόμους και στα δέντρα του κήπου. Περσίδες από καλάμια μιας μακρινής ρεματιάς καλύπτουν τα παράθυρα και αποτρέπουν τα πουλιά να φωλιάσουν στο εσωτερικό της μονής.

Οι περσίδες πλέκονται και δημιουργούν σχέδια που θυμίζουν τεράστια κλουβιά πτηνών, και υπάρχει κάτι το μουσικό στη γεωμετρική δομή τους, λες και η μουσική του Σοπέν – που συχνά ερχόταν σε αυτή τη μυστικιστική τοποθεσία να αναρρώσει – έχει αιχμαλωτιστεί από τα δέντρα και τους λίθους της μονής.

Όταν κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού μου πριν λίγα χρόνια ανακάλυψα αυτή την αυλή με τις περσίδες στα παράθυρα, δεν φαντάστηκα ότι θα την χρησιμοποιούσα έτσι, μα τώρα είμαι χαρούμενος που βρήκα αυτό το μέρος και που έχω τη δυνατότητα να δείχω αυτή την κρυφή γωνιά ενός νησιού στο οποίο οι επισκέπτες έρχονται κυρίως για τον ήλιο και τη θάλασσα αλλά αδυνατούν να αντιληφθούν το ανθρωπολογικό δυναμικό του.

pero hechas de cañas que nacieron cerca de algún torrente lejano y que impiden en parte que los pájaros aniden dentro del claustro.

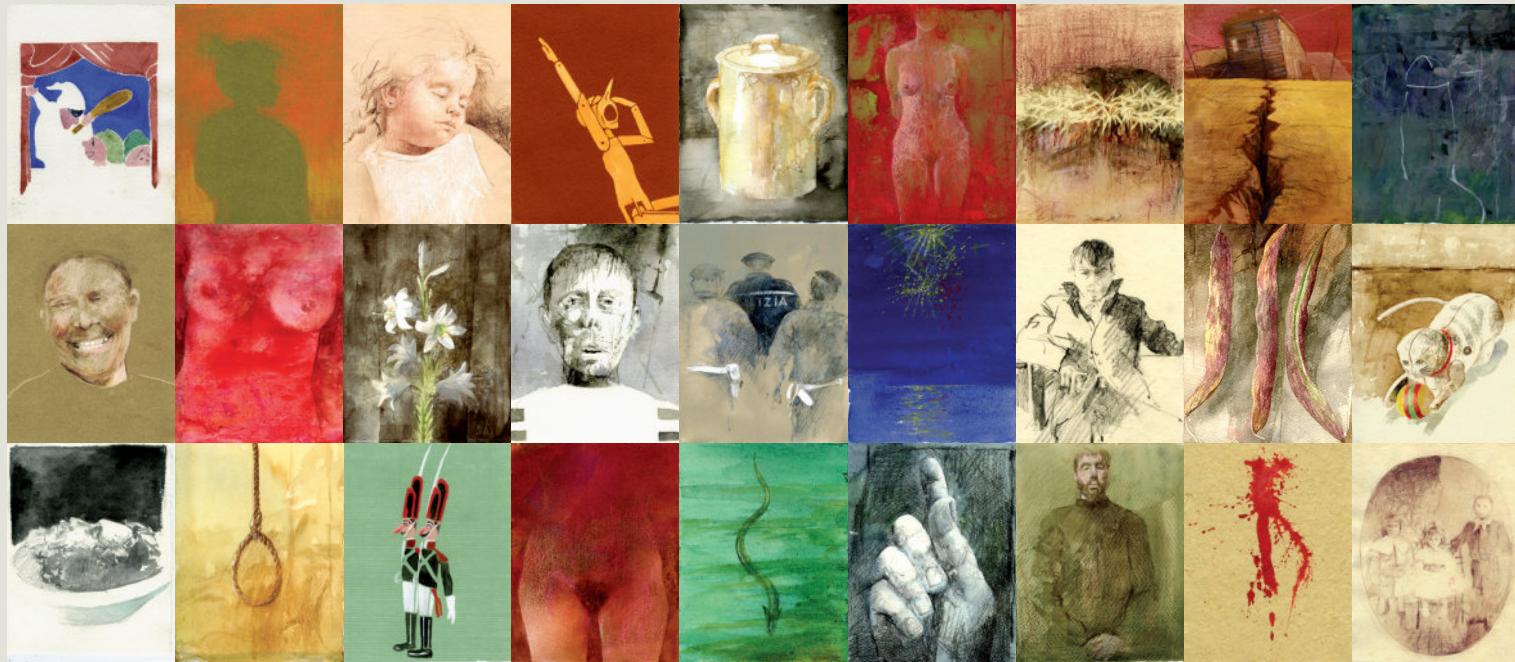
Las cañas se cruzan creando dibujos que recuerdan a enormes pajareras que tienen en su geométrica construcción algo de música, como si la música de Chopin, huésped en busca de salud durante mucho tiempo de la mística morada, se hubiese quedado enjaulada entre los árboles del patio y las losas del claustro.

Cuando en una visita a la isla, hace unos años, descubrí el patio con las celosías, no pensé en utilizarlas así, pero ahora estoy contento de haber entrado en este lugar y mostrar este rincón casi secreto de una isla donde mucha gente que la visita no se imagina el potencial antropológico que conserva y sólo disfruta de los placeres que dan el mar y el sol.

protected by “jalousies” made of reeds grown near some distant stream, and preventing birds from nesting inside the cloister.

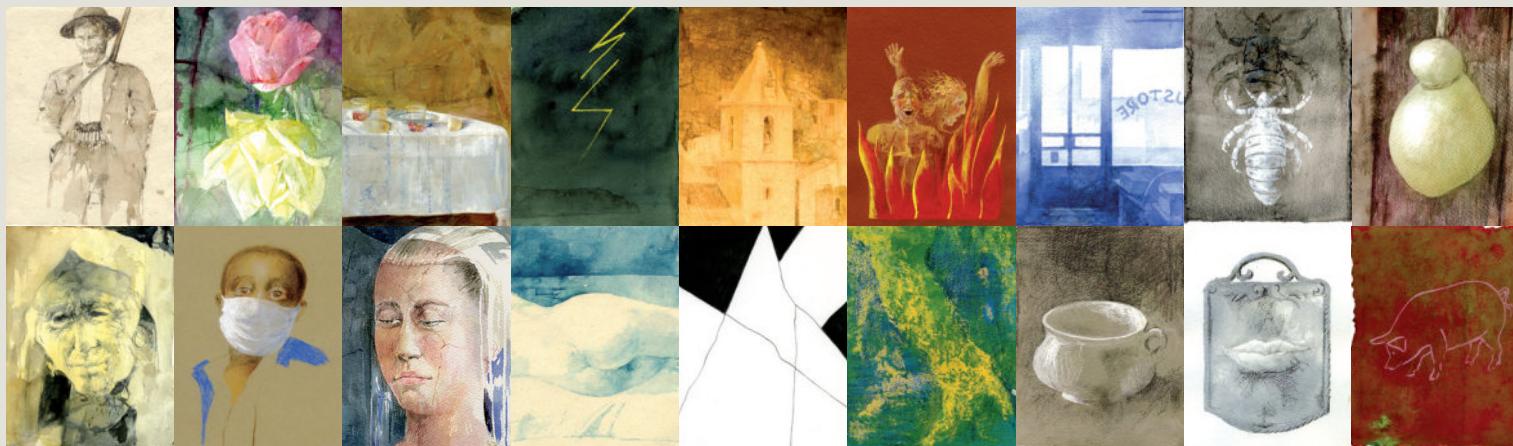
The reeds are interwoven to create designs resembling huge aviaries, and there’s something musical about their geometric structure, as if the music of Chopin – who often came to this mystical abode to convalesce – had been trapped by the trees in the courtyard and the stones of the cloister.

When, during a trip to the island a few years ago, I discovered the courtyard with the jalousied windows, I didn’t think I would use them as I did, but now I’m pleased I found this place, and that I have the opportunity to show this almost secret corner of an island which visitors come to, mainly for the sea and sun, but who are unable to catch its anthropological potential.

Νάπολη Nápoles

Όταν στα τέλη της δεκαετίας του 1960, μια υποτροφία του ισπανικού Υπουργείου Εξωτερικών μου έδωσε τη δυνατότητα να περάσω τρία χρόνια στην Ισπανική Ακαδημία Καλών Τεχνών στη Ρώμη, η Αιώνια Πόλη με μάγεψε, αλλά μέχρι τότε δεν είχα ταξιδέψει πολύ, ήμουν νέος και νοσταλγούσα συχνά την Ισπανία. Έτσι, πήρα το τραίνο και σε δυο ή τρεις ώρες, ανάλογα με την τιμή του εισιτηρίου, έφτασα στη Νάπολη.

Το γεγονός πως ήταν η πρωτεύουσα του Βασιλείου των Δύο Σικελιών για αιώνες έχει αφήσει ισπανικά ίχνη σε όλη την πόλη, και σαν έμβλημα, ο κύριος δρόμος της πόλης (που ονομάστηκε *Via Roma* μετά την ιταλική ενοποίηση) ήταν γνωστός σε όλους ως *Via Toledo*.

Via Toledo είναι μια ζωντανή εμπορική οδός που κόβει την πόλη στα δυο. Κρυμμένη πίσω από τα επιβλητικά της κτήρια μπορεί κανείς ακόμη και σήμερα να βρει την Ισπανική Συνοικία. Σαθρά οικοδομήματα που κάποτε κατοικούνταν από επιφανείς κατοίκους, σήμερα φιλοξενούν, κυρίως στο ισόγειο, πολυμελείς οικογένειες της εργατικής τάξης κάτω από

Cuando a finales de los años sesenta una beca del Ministerio de Asuntos Exteriores de España me dio la posibilidad de pasar tres años en la Academia Española de Bellas Artes en Roma, la ciudad eterna me entusiasmó, pero hasta entonces había viajado poco, era muy joven y la nostalgia de España me daba un zarpazo de vez en cuando. Entonces cogía un tren y en dos o tres horas, dependiendo de precio del billete, llegaba a Nápoles.

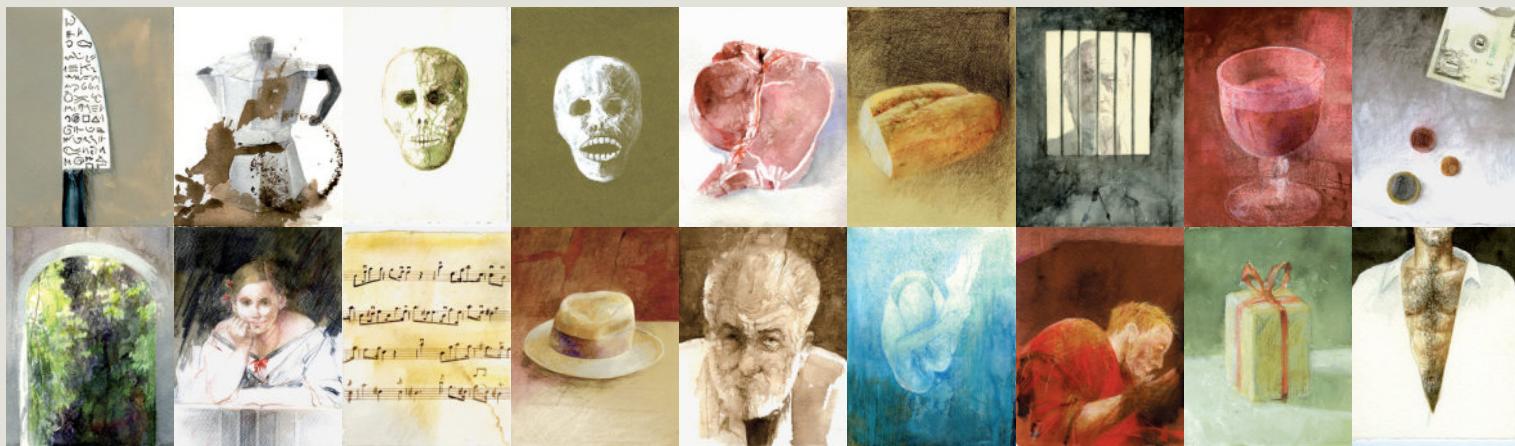
El haber sido la capital de las Dos Sicilias durante siglos había dejado clavadas las huellas de España en toda la ciudad, y como emblema, la calle más importante (llamada después de la unidad de Italia Vía Roma) era conocida por todos como Vía Toledo.

Toledo es una calle comercial y llena de vida que da un corte profundo a la ciudad. Detrás de sus edificios imponentes se esconden lo que todavía hoy se conoce como los barrios españoles. Palacios decadentes que seguramente fueron morada de ilustres personalidades, pero que hoy, sobre todo en las plantas bajas, siguen viviendo y trabajando familias

When, at the end of the 1960s, a scholarship from Spain's Ministry of Foreign Affairs gave me the opportunity to spend three years at the Spanish Academy of Fine Arts in Rome, the Eternal City fascinated me, but until then I had not travelled much, I was very young and I felt nostalgia for Spain every now and then. So I took a train and, in two or three hours, depending on the price of the ticket, I arrived in Naples.

The fact that it had been the capital of the Kingdom of the Two Sicilies for centuries, had left traces of Spain throughout the city, and as an emblem, the major road (named *Via Roma* after the unification of Italy) was known to all as *Via Toledo*.

Via Toledo is a lively shopping street that cuts the city in two. Concealed behind its imposing buildings you find what are still today known as the Spanish Quarters. Decaying buildings that were once probably the homes of illustrious people, today, especially on ground floors, house large working class families and here the harsh conditions are clearly visible, like

εμφανώς δύσκολες συνθήκες, όπως την έλλειψη ηλιακού φωτός, που αφθονεί σε αυτή την πόλη. Μια πόλη γεμάτη αντιθέσεις, που ούτε το φως δεν διανέμεται δίκαια. Υπάρχουν σπίτια στα οποία ο ήλιος βασιλεύει και άλλα που δεν τα αγγίζει καθόλου όλο το χρόνο.

Εδώ πρωτάκουσα για τη Smorfia, 90 αριθμοί συνδυασμένοι με 90 εικόνες: όταν βλέπεις στο όνειρό σου τις εικόνες, ελέγχεις τους αντίστοιχους αριθμούς και τρέχεις να παίξεις τους αριθμούς στη λοταρία και συχνά –λένε – κερδίζεις. Είναι κάτι που μοιάζει με τράπουλα, αλλά με χαρακτήρες της Commedia dell'Arte και εκφράσεις που έχουν γίνει παροιμιώδεις.

Ο παραλληλισμός με τους αριθμούς που τραγουδούσαν οι τυφλοί στη Μούρθια και το πάθος για τη λοταρία, με έπεισε να απεικονίσω τη Νάπολη έτσι, χωρίς την πίτσα, τη θάλασσα, τη λαογραφία, αλλά παράλληλα με ένα καλειδοσκόπιο χρωμάτων, με αυτό το είδος της φυσικής εγκυκλοπαίδειας που αναδύεται από τα βάθη της πόλης και συνδέεται στενά με την νότια Ισπανία.

numerosas, donde las dificultades son tan visibles como la falta de sol, algo que abunda en esta ciudad única pero tan llena de contrastes, que hasta la preciada luz no es la misma para todos. Hay habitaciones donde el sol parece reinar y otras donde no llega en todo el año.

Fue allí donde empecé a oír hablar de *la Smorfia*, noventa números con noventa imágenes que, si aparecen en tus sueños, tienes que correr a comprar el número correspondiente y frecuentemente -así dicen- tiene premio. Algo que parece un cartón de juego, pero que incluye personajes de la comedia del arte e incluso títulos del teatro de Eduardo de Filippo.

El paralelismo con los números que cantaban los ciegos en Murcia y la vinculación con las tómbolas, me hizo pensar que Nápoles tenía que representarla así, sin pizza, sin mar, sin folclore, y al mismo tiempo con un caleidoscopio de colores, con esta especie de enciclopedia natural que nace de las profundidades de Nápoles y que se hermana con el sur de España.

the lack of sunlight, something that abounds in this city that is so unique but full of contrasts, where even the precious sunlight isn't distributed evenly. There are houses where the sun seems to reign supreme, and others where it doesn't shine at all throughout the year.

It was there that I began to hear about the *Smorfia*, 90 numbers associated to 90 images: when the latter appear in your dreams, you should check the corresponding numbers and run to bet these numbers on the state lottery, and frequently – so they say – you win. Something that looks like a game card, only with characters from the *Commedia dell'Arte* and expressions that have become proverbial.

The parallelism with numbers sung by the blind in Murcia, and the passion for lotteries, convinced me that I had to represent Naples like this, without the pizza, the sea, the folklore, but at the same time, with a kaleidoscope of colours, with this sort of natural encyclopedia that emerges from the depths of the city and is which is closely connected to Southern Spain.

Πάτμος Patmos

Mε την πρώτη ματιά, η Πάτμος είναι ένα ελληνικό νησί σαν όλα τα άλλα, αλλά δεν ήταν όλα τα ελληνικά νησιά τόπος εξορίας του Αγίου Ιωάννη, που εμπνεύστηκε εδώ την Αποκάλυψη. Ο χρόνος έχει διαφορετικές διαστάσεις στην Πάτμο, τουλάχιστον για μένα. Όταν φτάνω σε αυτό το μέρος νιώθω το πνεύμα μου να βυθίζεται σε έναν άχρονο τόπο, όπου δεν υφίστανται οι ώρες.

Τις πρώτες φορές που ερχόμουν στο μικρό αυτό νησί των Δωδεκανήσων, έβρισκα στεφάνια λουλουδιών και αποξηραμένων φρούτων στις πόρτες των άσπρων σπιτιών, ιδίως στη Χώρα – όπου βρίσκεται και το φρούριο-μοναστήρι. Με τον καιρό, έμαθα πως τα στεφάνια αυτά ετοιμάζονταν την Πρωτομαγιά. Είναι σαν φυλαχτά για τους ανθρώπους, φτιαγμένα με ό, τι υπάρχει στους κήπους και στους αγρούς εκείνη την εποχή.

Ανήμερα, όλοι αφήνουν τα σπίτια τους και περνούν το πρωινό στην ύπαιθρο. Όταν επιστρέφουν, πλέκουν στεφάνια με φύλλα, άνθη και φρούτα, σε διάφορα μεγέθη, που θα μαραθούν στον ήλιο, τη βροχή και το νερό.

Patmos es una isla griega como muchas otras a primera vista, pero no en todas las islas griegas estuvo san Juan exiliado, y fue aquí donde tuvo la inspiración del texto sagrado del Apocalipsis. El tiempo en Patmos tiene una dimensión distinta, al menos para mí. Cuando llego a este lugar es como si todo mi ser se instalara en un espacio intemporal donde las horas no existen.

Las primeras veces que llegué hasta esta isla pequeña del Dodecaneso encontré en muchas casas de toda la isla, pero sobre todo en la Hora (la ciudad donde se ubica la fortaleza-monasterio), coronas de flores y frutas secas que coronaban las puertas de las blanquísimas casas. Poco a poco supe que estas coronas se preparaban el uno de mayo y se llamaba Protomayá. Son para los habitantes una especie de buen augurio y se hacen de lo que el campo y los huertos dan en ese momento.

Ese día toda la gente sale de sus casas como de romería y pasan parte de la mañana fuera. A la vuelta trenzan con las hojas, flores y frutos coronas de distintos tamaños que después el sol, la lluvia y el agua destruirán.

At first sight, Patmos is a Greek island like any other, but not all Greek islands have been the exile home of St. John, who drew inspiration for the sacred text of the Apocalypse here. Time has a different dimension in Patmos, at least for me. When I arrive at this place I feel like if my spirit plunges into a timeless space, where hours do not exist.

The first few times I came to this small island in the Dodecanese archipelago, I found wreaths and dried fruit garlands crowning the doors of the white houses across the island, especially in Hora –the city where the fortress-monastery is. Little by little, I learned that these garlands were called Protomaia and they were prepared on May 1st. They are a sort of lucky charm for people, and are made with what the field and orchards offer at the time.

On that day, everyone leaves their homes as in a pilgrimage and spend part of the morning outdoors. On their return home, they weave leaves, flowers and fruits to make wreaths of different sizes, which the sun, rain and water will subsequently tear down.

Τα έξι στεφάνια μου αυτή την ιστορία διηγούνται, με φυτά, άνθη και καρπούς που έχουν να πουν πολλά για το μέρος που ωρίμασαν. Το πρώτο είναι φτιαγμένο από ελιά. Η ελιά δίνει λάδι και το λάδι φως. Το φως και η φωτιά πάντα συμβόλιζαν την παρουσία θρησκευτικής δραστηριότητας.

Το δεύτερο και το τρίτο συνδέονται με το Χριστιανισμό και είναι από στάχυ και σταφύλια.

Το τέταρτο από τριαντάφυλλα, το κατεξοχήν άνθος.

Το πέμπτο από λεμονιά. Το λεμόνι είναι άρωμα, τροφή, γιατρικό και φυσικά, ένα από τα πιο μεσογειακά σύμβολα.

Το έκτο είναι από άγρια λεβάντα που φυτώνει στην Πάτμο το Πάσχα και στρώνεται σαν χαλί στους δρόμους και τις πλατείες της Χώρας τη Μεγάλη Πέμπτη. Όταν το πατάς, αναδύει ένα δυνατό άρωμα που διαρκεί όλη μέρα, δημιουργώντας μια μυστικιστική ατμόσφαιρα.

Mis seis coronas cuentan esta historia con plantas, flores y frutas que nos hablan mucho del lugar donde nacen. La primera es de olivo. El olivo da el aceite y el aceite la luz. La luz y el fuego han sido siempre el símbolo de la presencia de una actividad religiosa.

La segunda y la tercera se vinculan con el cristianismo y son de trigo y de uvas.

La cuarta está hecha de rosas, que es la flor por antonomasia.

La quinta es el limón. El limón es perfume, comida, medicina, y es una de las plantas que seguramente más representan el Mediterráneo.

La sexta corona es de llambré, una especie de lavanda salvaje que nace en Patmos en los días de Pascua y que se usa el Jueves Santo como una alfombra en las plazas y calles de la Hora, donde transita la procesión que conduce al lavatorio, y que al pisarla exhala un fuerte perfume que permanece todo el día en el aire, creando un ambiente fuertemente místico.

My six wreaths tell this story, with plants, flowers and fruits that have much to say about the place they grow in. The first one is made from olive branches. Olive trees give oil and oil gives light. Light and fire have always symbolised the presence of a religious activity.

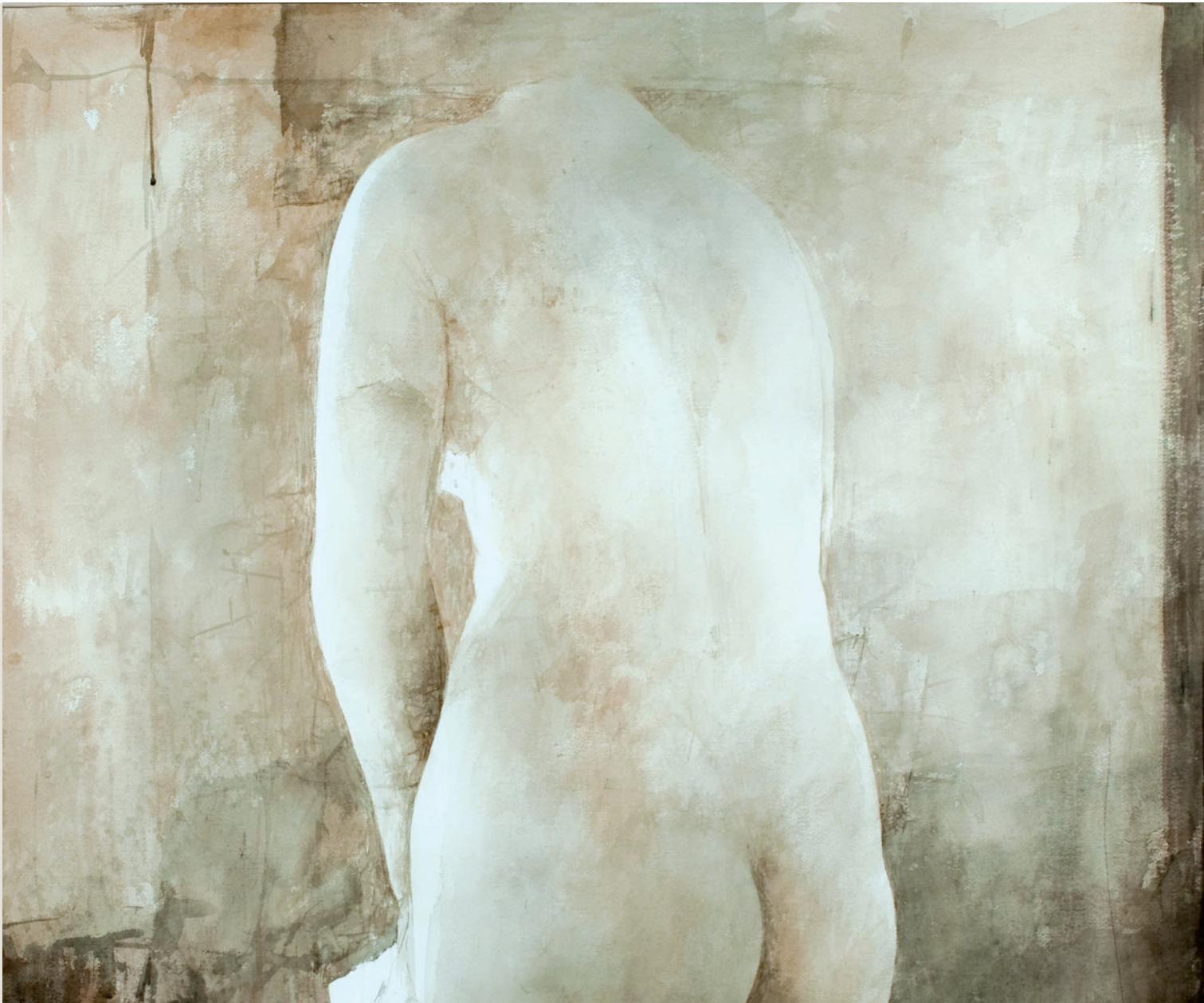
The second and third are connected with Christianity, and are made from wheat and grapes.

The fourth is made of roses, which is the flower par excellence.

The fifth is a lemon wreath. Lemon is scent, food, medicine, and, of course, one of the plants that most represent the Mediterranean.

The sixth garland is made from lambri, a variety of wild lavender that grows in Patmos on Easter Sundays, which is used as a rug in the squares and streets of Hora on Holy Thursdays, spread over the procession path towards the washhouse. When stepped on, it exudes a strong scent that lasts all day, thus creating a very mystical atmosphere.

Σικελία Sicilia

Από τα τρία νησιά που συμπεριέλαβα στο Αταξίδι, η Σικελία είναι το μεγαλύτερο και πιθανώς το πιο συχνά κατακτημένο, και επομένως με περισσότερους πολιτιστικούς θησαυρούς. Οι Έλληνες ήταν οι πρώτοι που άφησαν το σημάδι τους στο πέρασμά τους από το νησί, παρότι μετέπειτα κυριάρχησαν οι Ρωμαίοι, οι Άραβες, οι Νορμανδοί και, πριν τους Έλληνες, οι Φοίνικες και άλλοι πρωτόγονοι μεσογειακοί πληθυσμοί που έφτασαν στις ακτές του.

Για τη δουλειά μου στην Πάτμο, στα Δωδεκάνησα, επικεντρώθηκα μακριά από τον ένδοξο ελληνικό πολιτισμό, ιδίως την γλυπτική του. Η Σικελία έχει το προνόμιο να διατηρεί δείγματα γλυπτικής, κάποια σμιλεμένα στο νησί, άλλα παρμένα από τη θάλασσα μετά από αιώνες στον βυθό εξαιτίας των ναυαγίων. Διάλεξα τα τρία που θεώρησα τα πιο σημαντικά, και τα παρουσίασα εμπρός και πίσω.

Αλλά ο Κούρος της Μοτύης από μόνος του είναι αρκετός λόγος να έρθεις στη Σικελία. Η Μοτύη είναι ένα μικρό νησί κοντά στη Μαρσάλα. Εδώ ένα μουσείο που περιστοιχίζεται από πεύκα φιλοξενεί αυτό το μυστήριο άγαλμα και ο επισκέπτης εντυπωσιάζεται από το

D e las tres islas que incorporé en este recorrido, Sicilia es la más grande y posiblemente la que fue más veces conquistada y por lo tanto, la que más tesoros culturales posee. Los griegos fueron seguramente los primeros que dejaron señales de su paso por la isla, aunque después Sicilia fue romana, árabe, normanda y anterior a los griegos, fenicia y de otros pueblos mediterráneos primitivos que la visitaron continuamente.

El trabajo sobre la isla de Patmos en el Dodecaneso había situado mi atención lejos de la gran cultura griega, sobre todo la que ha llegado a nosotros a través de la escultura. Sicilia tiene el privilegio de conservar algunas que se crearon allí y otras que salieron del mar después de años de estar bajo el agua a causa de algún naufragio. Elegí las tres más significativas a mi parecer, y las presenté por delante y por detrás.

Solamente el Giovane de Mozia es un motivo para llegar hasta Sicilia. Mozia es una pequeña isla cerca de Marsala. En un museo rodeado de pinos se conserva esta misteriosa escultura en la que no deja de asombrar la modernidad

O f the three islands that I have included in this tour, Sicily is the largest, and probably the one that was more frequently conquered, and therefore one that has more cultural treasures. The Greeks were certainly the first to leave a mark of their passage on the island, though Sicily was subsequently dominated by the Romans, Arabs, Normans and, before the Greeks, by the Phoenicians and other primitive Mediterranean peoples who landed on its shores.

For my work on the island of Patmos, in the Dodecanese archipelago, I had focused my attention away from the glorious Greek culture, especially that which has reached us through its sculptures. Sicily has the privilege of conserving some of these, some sculpted on the island and others that have been recovered from the sea after centuries lying in its depths because of a shipwreck. I chose the three that I thought were most important, and I presented them from front and back.

Yet the Young Man of Mozia alone is a good reason to come to Sicily. Mozia is a small island near Marsala. Here, a museum surrounded

μοντερνισμό αυτού του υπερμεγέθους λευκού μαρμάρου, καθώς οι πτυχές του υγρού χιτώνα διαγράφουν ένα ανδρικό σώμα. Από μάρμαρο είναι επίσης και η πανέμορφη Αφροδίτη των Συρακουσών (δυστυχώς είναι ρωμαϊκό αντίγραφο του ελληνικού πρωτοτύπου). Σπάνια νιώθει κανείς στην πέτρα τόσο ζεστό το δέρμα και τόσο αισθησιακή την χειρονομία. Το τρίτο άγαλμα είναι το χάλκινο άγαλμα του Σάτυρου Χορευτή από τη Mazara del Vallo το οποίο αποκαλύφθηκε πρόσφατα, ύστερα από αιώνες, σε ένα μέρος που παρήγε έναν από τους καλύτερους οίνους του κόσμου. Πιθανότατα κοσμούσε την πλώρη ενός πλοίου, με μορφή που συμβόλιζε το Διόνυσο, και με στάση σώματος ενός άνδρα που πηδά στον αέρα, τονισμένη από τα μαλλιά που ανεμίζουν και τα λευκά ένθετα μάτια, που του δίνουν μια πραγματικά φαντασμαγορική όψη.

Ήταν και ένας τρόπος για μένα να γυρίσω πίσω στη γλυπτική, στην οποία αφιέρωσα πολλά βράδια της ζωής μου, όταν ονειρευόμουν να εισαχθώ στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Μαδρίτης.

del enorme trozo de mármol blanco donde los pliegues de una túnica mojada nos hacen entrever el cuerpo de un hombre. De mármol también es la bellísima Venus de Siracusa (desafortunadamente, sólo es una copia romana del original griego); difícilmente se puede ver en una piedra la sensación del calor de una piel y la carnalidad de un gesto. La tercera escultura es de bronce, el Sátiro de Mazara del Vallo, que después de siglos bajo las aguas apareció no hace mucho cerca de la zona de uno de los vinos más ricos del mundo. Parece que era la parte anterior de una nave, el aspecto de este ser está relacionado con Dionisio, y el gesto de todo el cuerpo es una especie de salto en el aire que se acentúa por la cabellera alborotada y los ojos en parte ausentes de un material blanco que le da un aspecto realmente fantasmagórico.

También ha sido un modo de volver a enfrentarme a la escultura, a la que tantas tardes de mi vida dediqué con el sueño de ser admitido en la escuela de Bellas Artes de Madrid.

by pine trees hosts this mysterious sculpture, which never ceases to amaze the visitor for the modernity of this huge piece of white marble, where the folds of a wet tunic give us a glimpse of a man's body. Marble was used also for the beautiful Venus of Syracuse (unfortunately it's only a Roman copy of the Greek original; one can rarely sense in a stone such a warm skin and sensual gesture. The third sculpture is a bronze statue, the Dancing Satyr of Mazara del Vallo which, after centuries underwater, recently surfaced near the land where one of the best wines in the world is produced. It apparently stood on the bow of a ship, its figure representing Dionysus, and the stance of the body is that of a man about to leap in the air, enhanced by the flowing hair and the white inlaid eyes, which give it a truly phantasmagorical look.

It was also a way for me to get back to sculpture, to which I have devoted many evenings of my life, when dreaming to be admitted to the Academy of Fine Arts in Madrid.

Σπλιτ Split

Ο Διοκλητιανός γεννήθηκε στις επαρχίες, αλλά έγινε αυτοκράτορας της Ρώμης, όπως και ο Τραϊανός και ο Αδριανός. Οι δύο τελευταίοι ήταν δυτικοί – γεννημένοι στην Ισπανία – ενώ ο αυτοκράτορας των διάσημων Θερμών της Ρώμης ήρθε εξ ανατολών. Γεννήθηκε στη Σαλώνα, στη σημερινή Κροατία. Το έτος 305 μ.Χ., σε προχωρημένη ηλικία και πριν παρατηθεί του θρόνου, διέταξε – πιθανότατα τους Έλληνες αρχιτέκτονες Ζωτικό και Φιλώτα – να χτίσουν ένα τεράστιο παλάτι δίπλα στη Μεσόγειο όπου θα δέμενε μετά την παραίτησή του και ετοίμασε και το μαυσωλείο του, που αργότερα θα γινόταν ο τοπικός καθεδρικός ναός.

Ορθογώνιο σε σχήμα και ακολουθώντας τη μορφολογία του εδάφους, το παλάτι χτίστηκε με ντόπιο υλικό και μάρμαρο που μεταφέρθηκε από την Ιταλία, τα ελληνικά νησιά και την Αίγυπτο και αποτελούσε ταυτόχρονα φρούριο και παλάτι.

Μετά τον θάνατο του Διοκλητιανού παρέμεινε κατοικία αυτοκρατόρων και λέγεται πως ο προτελευταίος δυτικός αυτοκράτορας, ο Ιούλιος Νέπως, αποσύρθηκε εδώ το 475 μ.Χ., παρότι υπάρχουν αναφορές για εργαστήρια ήδη εγκατεστημένα εντός του αυτοκρατορικού παλατιού.

Τον 7ο αιώνα, βαρβαρικά φύλλα εισέβαλλαν στην περιοχή και οι περισσότεροι κάτοικοι

Diocleciano había nacido en provincia, pero llegó a ser emperador de Roma, como había sucedido a Trajano y a Adriano. Estos últimos eran occidentales -habían nacido en España-, en cambio, el emperador de las famosas termas de Roma era de Oriente. Natural de Solona, tierra que se ha llamado entre otros nombres Dalmacia y Yugoslavia y que hoy conocemos como Croacia. En el año 305, en plena madurez y antes de abdicar, mandó construir (probablemente a los arquitectos griegos Zoticos y Filotas) un inmenso palacio bañado por el Mediterráneo en el que retirarse después de su mandato, e incluso creó su propio mausoleo que siglos más tarde se convertiría en la catedral del lugar.

De forma rectangular y siguiendo la orografía del terreno, el palacio se edificó con piedra local y mármoles traídos de Itálica, de las islas griegas e incluso de Egipto, configurándose al mismo tiempo como palacio y fortaleza.

Muerto Diocleciano, siguió siendo residencia de emperadores y se tiene noticia de que el penúltimo emperador occidental, Julio Nepote, se retiró a este lugar en el año 475, aunque ya se mencionara la existencia de talleres dentro del recinto imperial.

En el siglo VII los bárbaros invaden la zona y la mayor parte de los habitantes de los

Diocletian was born in the provinces, but he became emperor of Rome, as had also Trajan and Hadrian. The latter were Western – they were born in Spain – while the emperor of the famous thermal baths of Rome came from the East. He was a native of Solin, which today is known as Croatia. In year 305, having reached an elderly age his and before abdicating, he ordered (probably Greek architects Zoticos and Filotas) to build an immense palace bathed by the Mediterranean Sea, to which he would have retired at the end of his reign, and he also created his own mausoleum, which in later centuries would have become the local cathedral.

Rectangular in shape and following the morphology of the land site, the palace was built with local stone and marble shipped in from the Italian peninsula, the Greek Isles and Egypt, and served as both palace and fortress.

After Diocletian's death, it continued to be the residence of emperors, and it is said that the second to last Western emperor, Julius Nepos, retired here in the year 475, although there are earlier mentions of pre-existing workshops within the imperial area.

In the VII century, barbarians invade the area and most of the inhabitants take refuge

βρήκαν καταφύγιο στο συγκρότημα, δημιουργώντας την πόλη που σήμερα ονομάζεται Σπλιτ, με κέντρο τον χώρο του παλατιού. Τα 30.000 τετραγωνικά μέτρα του αποτελούσαν μια μάζα σπιτιών και κτηρίων, που αργότερα επανασχεδιάστηκαν από τους Ενετούς, όταν κατά το Μεσαίωνα είχαν κάνει την πόλη σημαντικό λιμάνι τους προς την Ανατολή και έδωσαν στο εσωτερικό του παλατιού την εικόνα μιας μικρής Βενετίας, λίγο διαφορετικής χάρη στα θραύσματα ρωμαϊκών ναών και κιόνων που για αιώνες στήριζαν τα κτήρια. Η αυθεντικότητα του μέρους αυτού έγκειται στο γεγονός πως δεν πρόκειται ούτε για εσωτερικό, ούτε για εξωτερικό χώρο, διατηρώντας ταυτόχρονα και τις δυο επιλογές. Μπαίνοντας σε μια από τις τέσσερις πύλες (όλες με ονόματα μετάλλων) και διασχίζοντας μια από τις αρχαίες κύριες οδούς, την cardo ή την decumanus, για να συναντήσεις ένα περίστυλο σταυροδρόμι, είναι μια μοναδική εμπειρία, όπου η μεταμόρφωση αυτής της πόλης-παλατιού συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη έντασή της. Είναι το πιο σημαντικό αρχαίο κτήριο που μας έχει σωθεί από την αρχαιότητα και σήμερα κατοικείται από τρεις χιλιάδες ανθρώπους που συνεχίζουν να ζουν και να εργάζονται στο αυτοκρατορικό παλάτι σαν το «Σπίτι με τις κυψέλες» του Ίταλο Καλβίνο.

alrededores se refugian en el palacio, dando inicio al actual espíritu de la ciudad de Split. En sus 30.000 metros cuadrados se crea un laberinto de casas y palacios que más tarde fueron rediseñados por los venecianos, quienes en la Edad Media hacen de esta ciudad su puerto más importante hacia Oriente, y que dan al interior de la construcción el aspecto de una Venecia diminuta y doméstica, alterada por fragmentos de templos romanos y de columnas que sostuvieron hace siglos otros palacios. La originalidad de este lugar está en que no es un espacio ni interior ni exterior, y al mismo tiempo tiene el sabor de las dos opciones. Entrar por una de las cuatro puertas (todas con nombres de metales) y recorrer el antiguo cardo o el decumano, para encontrarse en el cruce del peristilo es una experiencia única, donde se concentra en su totalidad la metamorfosis de esta ciudad-palacio o de este palacio-ciudad. Es la construcción romana más importante que nos ha llegado desde la Antigüedad, y hoy la viven las tres mil personas que siguen habitando como en una colmena calviniana el palacio imperial.

in the building, giving birth, from the centre that formed its character to the peculiar urban development, to what is now the city of Split. Its 30,000 square meters area, was a maze of houses and buildings, that were later redesigned by the Venetians, who, in the Middle Ages, made this city their major port in the East, and gave the interior of this place the appearance of a small, domestic Venice, altered by fragments of Roman temples and columns that for centuries had supported other buildings. The originality of this place lies in the fact that it is neither an inside nor an outside space, and at the same time retains the feel of the two options. Entering one of the four gates (all named after metals) and walking along the ancient main roads, cardo and decumanus, to meet at the crossroads of the peristyle, is a unique experience, where the metamorphosis of this palace-city is concentrated in its utmost intensity. It is the most important Roman building that has reached us from antiquity, and today it is inhabited by the three thousand people who continue to live and work in the imperial palace like in Calvino's "House of the Beehives".

Βενετία Venecia

Xρειάστηκε να σκεφτώ πολύ πριν συμπεριλάβω την Βενετία στον συναισθηματικό άτλαντα που με δένει με αυτές τις εννέα μεσογειακές τοποθεσίες. Από τη μια μεριά, δίστασα λόγω του συντριπτικού μεγέθους της ήδη υπάρχουσας εικονογραφίας της Γαληνοτάτης, και ιδιαιτέρως των σχεδίων και ελαιογραφών του Turner. Από την άλλη, η αγάπη και η έλξη που νιώθω για τα μικρά αυτά νησάκια που ενώνονται με γέφυρες και φιλοξενούν μερικά από τα ομορφότερα κτήρια στον κόσμο, με έπεισε να μην εξαιρέσω την Βενετία από τη λίστα.

Επισκέφτηκα την πόλη αρκετές φορές με την πρόθεση να κλέψω μια κρυφή εικόνα της στο τεράστιο δίκτυο καναλιών και μικρών πλατειών της. Περπάτησα από το Campo San Polo στην Santa Elena, μπήκα στο μυστηριώδες Εβραϊκό γκέτο και έκοψα πολλές βόλτες γύρω από το Οπλοστάσιο. Κάθισα και περίμενα τον ήλιο να δύσει στη λυμνοθάλασσα στο Canal Regio, παρακολούθησα τον κόσμο να μιλάει στο Campo Santa Margherita, και επισκέφτηκα το εκεί κοιμητήριο όπου αναπαύονται ένδοξες προσωπικότητες, όπως ο Στραβίνσκι. Έψαχνα για κάτια αυθεντικά βενετσιάνικα αλλά όχι τετριμένο.

A I querer incluir a Venecia en la geografía afectiva que me une a estos nueve lugares del Mediterráneo, tuve que pensarlo fríamente. Por una parte, la cantidad de iconografía dedicada a la ciudad de la laguna y sobre todo las hojas de papel y los bellísimos oleos que pintó el inmenso Turner me bloqueaban pensando en la derrota. Por otra parte, el afecto y la fascinación que siento por estos islotes unidos entre sí por puentes, donde surgen parte de los más hermosos palacios que el hombre ha levantado en el mundo, me convencieron de que no podía excluirlo.

Visité la ciudad varias veces con la intención de robarle una imagen secreta; entre los pliegues de la enorme telaraña de canales y campielli. Viajé desde Campo San Polo a Santa Elena, me adentré en el misterioso gueto judío y rodeé varias veces el Arsenal. Me senté a esperar la noche junto a la laguna en el Canal Regio, observé el bullicio de Campo Santa Margherita y visité el cementerio donde, entre otras glorias, reposa Stravinsky. Buscaba sin descanso una cosa muy veneciana y al mismo tiempo no demasiado "trillada".

I had to think about it with detachment before including Venice in the emotional atlas that binds me to these nine Mediterranean locations. On the one hand, I hesitated because of the vast quantity of existing iconography dedicated to the Lagoon City, and especially Turner's drawings and beautiful oil paintings. On the other hand, the love and attraction I feel for these little islands joined by bridges which host some of the most beautiful buildings in the world, convinced me that I couldn't exclude Venice from the list.

I visited the city several times, with the intent to steal a secret image of it in the folds of the vast network of canals and small squares. I travelled from Campo San Polo to Santa Elena, I entered the mysterious Jewish ghetto and turned several times around the Arsenal. I sat and waited for the sun to set on the lagoon in the Canal Regio, I gazed at the people chatting in Campo Santa Margherita, and I visited the cemetery where, among other glorious personalities, Stravinsky lays to rest. I was searching for something very Venetian and at the same time not too banal.

Τελικά επέλεξα κάτι που πάντα μου προκαλούσε περιέργεια, και για το οποίο κανείς ποτέ δε μου έδωσε ξεκάθαρη εξήγηση: την σημασία και τα χρώματα των ξύλινων πασσάλων που πετάγονται από το νερό και χρησιμεύουν ενίστε ως αγκυροβόλια για γόνδολες και άλλες βάρκες, παρότι πολλά παραμένουν τελείως αχρησιμοποιήτα... όπως ακριβώς στο υπέροχο βιβλίο του Joshep Brodsky για τη Βενετία, όπου μιλάει για παλιούς καθρέπτες φυλακισμένους σε σκοτεινά παλάτια κατά μήκος των καναλιών και που, σύμφωνα με τον Ρώσο νομπελίστα, έχουν ξεχάσει πώς να αντανακλούν εικόνες αφού κανείς δεν τους κοιτάζει πλέον.

Αυτές οι *palline* ή *vigole* (όπως ονομάζονται οι πάσσαλοι) είναι τα μόνα στοιχεία που διάλεξα ως μοντέλα για να εκπροσωπήσουν αυτή την πόλη, που υπήρξε δημοκρατία και αποτελούσε την πύλη της Ευρώπης στην ανατολή για αιώνες. Επομένως, η αρχιτεκτονική της μπορεί να συγκριθεί με έναν καθρέπτη που αντανακλά τις διάφορες κουλτούρες που έπιασαν λιμάνι εδώ.

Al final opté por algo que siempre me ha llenado de curiosidad, pero sobre lo que nadie me ha dado una explicación exacta: el significado y los colores de esos palos de madera que salen del agua y que a veces sirven para atracar góndolas u otras embarcaciones, aunque en muchos de ellos no atraca nunca nadie... como en el bellísimo libro de Joseph Brodsky sobre Venecia, que habla de viejos espejos encerrados en los oscuros palacios de los canales y que según el Premio Nobel ruso, al no mirarse nadie en ellos, se han olvidado de reflejar las imágenes.

Las *palline* o *vigole* (así las llaman) son los únicos elementos que me han servido de modelo para esta ciudad, que fue república y que durante siglos se convirtió en el lugar más abierto a Oriente; y que por lo tanto la arquitectura que la configura es como un espejo, donde se reflejan parte de las culturas que desembarcaban en su puerto.

I eventually opted for something that has always filled me with curiosity, and about which no one has ever given me an exact explanation: the significance and colours of those wooden poles sticking out of the water, which are sometimes used as moorings for gondolas and other boats, though many of them are completely unused... just as in the wonderful book that Joseph Brodsky wrote about Venice, where he talks about old mirrors imprisoned in dark palaces along the canals which, according to the Russian Nobel Prize, have forgotten how to reflect images because nobody looks at them anymore.

These *palline* or *vigole* (as the poles are called) are the only elements I have chosen as a model to represent this city, which was a republic and over the centuries became Europe's gateway to the East; therefore, its architecture can be compared to a mirror that reflects the different cultures that have landed in its port.

Pedro Cano, ένας ζωγράφος της Μεσογείου

Ο Pedro Cano γεννήθηκε στη μικρή πόλη Blanca στην περιοχή της Murcia στην Ισπανία το 1944. Ήταν 10 ετών όταν ένας από τους μεγαλύτερους αδελφούς του, του έδωσε ένα κουτί με χρωματιστές μπογιές. Αυτή ήταν η αρχή του ενθουσιασμού του Cano για την τέχνη. Καθώς οι ικανότητες του βελτιώνονταν συνέχως άρχισε να δουλεύει με λαδομπογιές, που έγιναν και το προτιμώμενο υλικό του.

Ο Cano μετακόμισε στη Μαδρίτη για να μελετήσει τέχνη στη Βασιλική Ακαδημία του San Fernando το 1964 και αργότερα συνέχισε τις σπουδές του στην Ισπανική Ακαδημία στη Ρώμη. Αυτά τα πρώτα ταξίδια είχαν βαθειά επιρροή στον Cano ο οποίος στη συνέχεια έζησε κατά διαστήματα στη Νέα Υόρκη, τη Συρία, τη Γεωργία και τη Βραζιλία, αναζητώντας νέες επιρροές και παρουσιάζοντας τις συλλογές του. Σήμερα ζει στην Anguillara Sabazia, μια όμορφη παλιά πόλη στη λίμνη κοντά στη Ρώμη και μοιράζει το χρόνο του μεταξύ Ιταλίας και Ισπανίας.

Ο πρώτος πίνακας του Cano ήταν δύο δέντρα σε ανθοφορία και αυτό είναι ένα θέμα που οποίο συνέχισε σε όλη τη σταδιοδρομία του. Ένα άλλο θέμα με το οποίο απολαμβάνει να πειραματίζεται είναι η μοναξιά, την οποία εκφράζει μέσα από το σχήμα, το φως και τη σύνθεση, στο κύριο σώμα του έργου του. Ένας από τους αγαπημένους καλλιτέχνες του Cano είναι o Vermeer, και αυτή η επιρροή είναι εμφανής στην προσεκτική και λεπτομερή δουλειά του, η οποία σέβεται το κλασικό στυλ, παραμένοντας φρέσκια και ζωντανή.

Pedro Cano, pintor del Mediterráneo

Pedro Cano nació en el pequeño pueblo murciano de Blanca, en España, en 1944. Cuando tenía diez años su hermano le regaló una caja de lápices de colores. Ése fue el comienzo de la fascinación de Cano por el arte. A medida que sus habilidades artísticas iban aumentando, empezó a trabajar con óleo, un medio que finalmente se convirtió en su preferido.

En 1964 Cano se trasladó a Madrid para estudiar en la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, continuando después su preparación en la Academia de España en Roma. Estos primeros viajes le fascinaron, y a lo largo de los años ha viajado constantemente, pasando temporadas en Nueva York pero también conociendo distintas civilizaciones como Siria, Georgia o Brasil, siempre en busca de nuevas influencias y también celebrando exposiciones. En la actualidad vive en Anguillara Sabazia, un bonito pueblo situado junto al lago Bracciano, en Roma, y también pasa largas temporadas en España.

La primera pintura de Pedro Cano figura tres almendros en flor, un tema –el vegetal– que ha trabajado durante toda su carrera, aunque también le gusta profundizar en asuntos humanos como la soledad, que ha representado durante toda su trayectoria a través de la forma y la luz. Uno de los artistas preferidos de Cano es Vermeer, y su influencia se pone de relieve en su trabajo meticuloso y detallado, que respeta el estilo clásico al tiempo que se mantiene fresco y vital.

Pedro Cano, a painter of the Mediterranean

Pedro Cano was born in the small Murcian town of Blanca in Spain in 1944. He was 10 years old when one of his older brothers gave him a box of colouring crayons. This was the beginning of Cano's fascination with art. As his skills improved he took up working with oil paints, which became his preferred medium.

Cano moved to Madrid to study art at the Royal Academy of San Fernando in 1964, later continuing his studies at the Spanish Academy in Rome. These early journeys seemed to appeal to Cano and over the years he has spent time in New York, Syria, Georgia and Brazil, looking for new influences and exhibiting his collections. Nowadays he lives in Anguillara Sabazia, a beautiful old town on the Bracciano Lake, near Rome and spends his time between Italy and Spain.

Cano's first painting was of two trees in bloom, and this is a theme which he has continued throughout his career. Another theme which he enjoys experimenting with is solitude, which he expressed through shape, light and composition through his body of work. One of Cano's favorite artists is Vermeer, and this influence is evident in his careful and detailed work, which respects classic styles while remaining fresh and vital.

